

Soluții alternative pentru Republica Moldova

**Hotel Ibis Parlament
București, 9 decembrie 2005**

Anul 2005 a adus noi dezvoltări în dinamica relațiilor dintre actorii implicați în problematica transnistreană. Atât factorii decizionali din România cât și societatea civilă au încercat să avanseze mai multe modele care, pe de o parte, ar putea oferi o soluție în rezolvarea conflictului dintre Chișinău și Tiraspol iar, pe de alta, ar deschide calea Republicii Moldova spre integrarea în Uniunea Europeană și NATO.

Cum se prefigurează viitorul Republicii Moldova, care sunt alternativele ce pot fi luate în calcul pentru deblocarea conflictului transnistrean și pentru angajarea decisivă a Chișinăului pe un drum european reprezintă seturi de probleme care au fost abordate cu ocazia celei de-a patra întâlniri a Grupului de Dezbateri *România în politica internațională*.

1. Anneli Ute Gabanyi, Analist principal la Südost-Institut, München

Conflictul transnistrean este problema fundamentală a Republicii Moldova, care lezează integritatea teritorială a țării. Dependența economică față de Rusia ridică probleme suplimentare în acest diferend. Occidentul a fost inițial interesat de menajarea intereselor Rusiei, de aceea nu a intervenit imediat. Trebuie menționat faptul că în Transnistria nu este vorba de un conflict etnic, este vorba despre o problemă specifică spațiului ex-sovietic, un „conflict înghețat”.

OSCE a fost organizația aleasă pentru gestionarea conflictului, însă în cadrul ei Rusia are drept de veto. După 1999, extinderea Uniunii Europene, ca urmare a conflictului din Kosovo, și Conferința de la Istanbul au fost momente importante pentru evoluția crizei. Experiența OSCE este în legătură directă cu problema Transnistriei și cu problema dezarmării convenționale în Europa. Datorită cazului cecen, nu se pune problema secesiunii. În același timp, Ucraina este direct interesată de rezolvarea problemelor Republicii Moldova datorită graniței cu zona transnistreană.

Rusia, alături de autoritățile de la Tiraspol, este interesată de menținerea statu-quo-ului în regiune. Transnistria este, de fapt, decuplată de restul țării și rămâne o modalitate de a șantaja Republica Moldova. În prezent, teritoriile nu se mai ocupă, ci se integrează, conform modelul proiectării forțelor Statelor Unite în diverse regiuni. Puterea militară are, de aceea, și o componentă simbolică.

2. Oazu Nantoi, Director de program în managementul conflictelor, Institutul de Politici Publice, Chișinău

În realitate, nu există un conflict transnistrean. Din momentul „liberalizării” regimului sovietic, populația din Transnistria s-a stratificat pe trei grupuri: (a) ofițeri ai armatei sovietice; (b) oameni aduși din alte regiuni; (c) intelectualitatea națională (de etnie română).

Statalitatea Republicii Moldova este o soluție de păstrare a statu-quo-ului, determinată de propaganda sovietică. Regimul Voronin încearcă să contribuie la edificarea unei statalități mai puternice a Republicii Moldova. Trebuie menționat faptul că entitățile separatiste Transnistria și Găgăuzia s-au autoproclamat independente în cadrul Uniunii Sovietice. Însă problema transnistreană poate fi rezolvată în interiorul noului stat moldovenesc. În zona respectivă există populație care acceptă suveranitatea Republicii Moldova. Regimul de la Tiraspol este unul opresiv și totalitar, care trebuie înlăturat prin acțiunea factorilor externi. Din păcate, oficialii Republicii Moldova au fost și sunt montați de Moscova prin intermediul legăturilor fostului KGB.

Adevăratul conflict este, de fapt, între Rusia și Republica Moldova. Transnistria este doar o justificare a prezenței geostrategice a Rusiei în zonă. Interesul Rusiei în Transnistria nu este rațional, ci este vorba doar de o „nostalgie imperială”. Suveranitatea Republicii Moldova este lezată de „interesele” Rusiei. Interesele Ucrainei sunt manifestate prin folosirea standardelor duble, formând un bloc comun cu Rusia. Nu trebuie să uităm că exporturile Transnistriei s-au făcut până acum prin Ucraina.

Conflictul va fi soluționat atunci când va apărea consensul în privința recunoașterii părților implicate, a soluțiilor viabile și mijloacelor (resurselor). Uniunea Europeană și Statele Unite trebuie să promoveze o politică de condiționalitate față de regimurile de la Chișinău și Kiev.

3. Igor Munteanu, Director, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale, Chișinău

O primă metodă de soluționare a conflictului transnistrean a fost încercarea de „naționalizare” de către Rusia, în zona sa de influență. A doua metodă a fost internaționalizarea, prin implicarea OSCE, UE și CSI. Din nefericire, Uniunea Europeană nu a venit în ajutorul Republicii Moldova ca în cazul statelor baltice.

Au existat mai multe etape prin care au fost cedate părți din suveranitatea Republicii Moldova: (1) semnarea acordului de încetare a focului dintre Republica Moldova și Rusia, în 1992; (2) acceptarea în Constituție a temeiului juridic pentru înființarea unei zone autonome pentru minoritatea găgăuză, în 1994, după care interesele industriale din regiunea transnistreană s-au întâlnit cu interesele militare; (3) stabilizarea instituțională în Republica Moldova, care nu a contribuit la rezolvarea situației, ci la transformarea țării într-un vasal al Rusiei de tipul Belarus; (4) transferarea problemei transnistrene la nivelul securității europene; (5) instalarea de baze militare americane în România, ceea ce a adus problema pe agenda NATO; (6) aducerea de personal administrativ din alte zone ale fostei URSS în Transnistria (70%).

4. Adrian Severin, Director Coordonator al Institutului „Ovidiu Șincai”

Este clar că avem de-a face cu un conflict între Chișinău și Moscova, generat de dorința Rusiei de a-și găsi un rol post-sovietic. În același timp, însă, trebuie să evaluăm în mod corect și interesele Rusiei în regiune. Politica externă a Rusiei este rațională

pentru omul de rând din cadrul federației. Există, pe baza acestui fapt, și interese raționale care pot constitui baza unui dialog.

Transnistria este doar o parte a unei probleme care mai include Abhazia, Osetia de Sud și Cecenia. Soluția ar putea fi identificată la intersecția intereselor Rusiei, Republicii Moldova și ale Uniunii Europene. În relațiile internaționale legitimitatea nu există, ea se negociază la intersecția jocului de interese.

Alternativele pentru Republica Moldova nu sunt unificarea cu România sau independența sa, ci integrarea în UE sau rămânerea în afară. Țara trebuie ancorată în solul valorilor europene, iar problema transnistreană are particularitățile ei față de problemele restului țării, astfel că o decuplare între cele două entități, după modelul Ciprului, ar putea fi binevenită.

5. Iulian Chifu, Director, Centrul de Prevenire a Conflictelor și *Early Warning*

Într-adevăr, după cum au evidențiat antevorbitorii mei, nu există un „conflict transnistrean” propriu zis. De asemenea, nu există asemănări cu celelalte „conflicte înghețate” pentru că avem de-a face cu un teritoriu care nu se învecinează cu Rusia, ci este situat între Republica Moldova și Ucraina. Nu mai există nici o justificare pentru prezența trupelor rusești în Transnistria, deoarece majoritatea populației ruse trăiește legitim pe teritoriul Republicii Moldova.

În problema transnistreană există mai multe etaje: (1) geopolitic – avem de-a face cu o problemă post-colonială a Rusiei; (2) regional – există trilaterală România – Moldova – Ucraina, care se poate implica în soluționarea situației; (3) național – este vorba despre integritatea teritorială a Republicii Moldova, dar, în același timp, Ucraina are libertatea de a-și alege propria politică de securitate; (4) local – Transnistria poate suferi un proces de transformare și în interior

6. Liliana Popescu, Președinte al Fundației pentru Educație Civică și Dezvoltare Academică

Din păcate, Republica Moldova încearcă să consolideze o statalitate care nu are nici un precedent istoric, care a fost artificial construită în perioada stalinistă. Regimul de la Tiraspol face o concurență neloială autorităților de la Chișinău, prin intermediul unor interese susținute prin corupție. De fapt acesta a fost și scopul integrării acestei regiuni în cadrul Republicii Moldova de la început: Transnistria este un „cal troian” care trebuie să mențină Moldova în sfera de influență a Moscovei.

În acest moment, Republica Moldova are nevoie de investiții străine occidentale pentru a-și consolida avantajul comparativ față de Transnistria. Țările din cadrul UE nu trebuie să piardă această ocazie de a readuce Moldova în rândul lumii civilizate.

7. Iulian Fota, Director al Colegiului Național de Apărare

Problema transnistreană persistă din cauza slăbiciunii tuturor actorilor implicați (Rusia, UE, etc.). Este vorba despre un conflict între Rusia și Occident (UE și SUA), o continuare, sub o altă formă, a Războiului Rece. Retragerea trupelor este principala problemă în acest moment. Totuși, UE preferă să păstreze Rusia ca posibil partener într-o dispută transatlantică.

În România suntem martorii a trei tipuri de abordări: (a) romantică; (b) rațională; (c) pragmatică. Ar fi indicat să trecem de la abordările romantice la cele raționale și pragmatice. Trebuie acceptate noile realități existente pe teren.

8. Alfred Pfaller, Reprezentant în România al Fundației Friedrich Ebert

Principala miză a situației Republicii Moldova este stabilitatea din întreaga regiune. Dar stabilitatea depinde și de investițiile străine, mai ales în domeniul economic. Trebuie să ne concentrăm asupra problemei dezvoltării economice, după modelul Taiwanului. Prosperitatea economică este un important generator de democrație.

9. Dan Dungaciu, Conferențiar, Facultatea de Sociologie, Universitatea din București

Din nefericire, în cazul Transnistriei, nu conflictul este „înghețat”, ci soluțiile. Decizia CEDO din 2004 a fost crucială, în acest sens. În lipsa unei coerențe în spațiul euro-atlantic, nu putem vorbi de soluții viabile pentru problema transnistreană. Mai ales că UE întreține relații economice cu firme din zonă, în mod cinic, în timp ce critică situația politică. România va trebui să se implice în cooperarea cu Republica Moldova în cadrul euro-regiunilor și a Politicii de Vecinătate a UE.

10. Dan Marin Cruceru, Director de Proiect, Fundația EURISC

Decuplarea Transnistriei de restul Republicii Moldova este o soluție, din punct de vedere pragmatic. Protectoratul ONU ar putea asigura implementarea celor trei „d” (demilitarizare, decriminalizare, democratizare) în Transnistria. Este clar că Rusia vrea să mențină statu-quo-ul în regiune pentru că este într-o perioadă de slăbiciune. Chiar și UE menajează Rusia, mai ales datorită intereselor în domeniul energetic.

11. Nicolae Ecobescu, Director, Institutul Român de Studii Internaționale

Implicațiile conflictului transnistrean sunt, în mod clar, de natură geopolitică. Totuși, găsirea unor soluții parțiale nu este benefică pentru nimeni. Este regretabil, însă, că Rusia preferă să discute cu Statele Unite și nu cu România. De fapt, interesele Rusiei coincid parțial, în acest moment, cu interesele Statelor Unite, care nu doresc să antagonizeze Rusia în plină luptă împotriva terorismului.

12. Radu Gorincioi, Centrul de Informare, Instruire și Analiză Socială, Chișinău

Decuplarea Transnistriei nu poate fi acceptabilă pentru Republica Moldova în nici o situație. Acest lucru ar oferi o justificare pentru declararea independenței Transnistriei și recunoașterea ei ca stat separat la nivel internațional. Instalarea bazelor militare americane în România oferă, în prezent, o justificare suplimentară Rusiei de a nu-și retrage trupele din Transnistria.